

Antonie Niermeijer (1814-1855) keldergraf 161, vak B ***Hoogleraar Godgeleerdheid***

Personalia

Geboren: 2 september 1814 te Vlaardingen

Zoon van: Johan Hendrik Niermeijer en Petronella Figée

Gehuwd met: Jantina Diddens op 17 augustus 1842 te Bunde (Duitsland)

Overleden: 10 april 1855 te Leiden

Begraven: 16 april 1855

Samenvatting

Antonie Niermeijer wordt in 1814 te Vlaardingen geboren. Op 12-jarige leeftijd is een ernstige ziekte hem bijna noodlottig; hij zal zijn korte leven een zwakke gezondheid houden. Na de Latijnse school in Schiedam te hebben doorlopen gaat hij in 1833 in Leiden theologie studeren. Hij is een uitstekende, maar ook introverte student, die in 1835 voor zijn beantwoording van een prijsvraag een '*vererend getuigschrift*' ontvangt.

In 1838 is Antonie klaar met zijn studie en staat hij te boek als proponent bij het Provinciaal Kerkbestuur van Zeeland. Het lukt hem niet direct om beroepen te worden en intussen studeert Niermeijer verder. Daarnaast schrijft hij verzen.

In 1840 wordt hij beroepen in 's Heer Arendskerke. Naast zijn werk als predikant onderzoekt hij theologische zaken en publiceert hierover. De omgang met anderen blijft moeizaam, ook door een oogkwaal waaraan hij leidt. Gelukkig wordt hij van zijn oogziekte afgeholpen door ambtgenoot Kremer. Bij Kremer ontmoet hij Jantina Diddens, met wie hij in 1842 in het huwelijk treedt. Het echtpaar krijgt zeven kinderen, waarvan er vier jong overlijden.

Verlost van zijn oogkwaal en gelukkig in het huwelijk, bloeit Niermeijer helemaal op. Hij wordt extroverter, is betrokken bij de oprichting van een theologisch gezelschap en van een vereniging waar verzen worden voorgedragen.

In 1852 stapt hij over van 's Heer Arendskerke naar Wemeldingen. Dat is maar voor korte duur, want aan het einde van dat jaar wordt Niermeijer benoemd tot hoogleraar Godgeleerdheid aan de universiteit van Leiden, waarvan hij al in 1850 een ere-doctoraat had ontvangen. Helaas kan hij van deze nieuwe positie maar kort genieten. Na een ziekte overlijdt hij op 10 april 1855, slechts veertig jaar oud. Veertien studenten dragen hem zes dagen later ten grave.

Portret Antonie Niermeijer

Volledige versie

Afkomst en opleiding

Antonie Niermeijer [voor- en achternaam komen ook voor als Antonij respectievelijk Niermeyer] wordt op 2 september 1814 te Vlaardingen geboren. Hij is de zoon van Johan Hendrik Niermeijer (1785-1871) en Petronella Figée (1787-1857), deftige burgers, die aanvankelijk niet het plan hebben om hun zoon te bestemmen voor de wetenschap, maar voor hem een loopbaan in gedachten hebben, waarvoor vooral lichamelijke en nauwelijks geestelijke inspanning vereist is.

Als Antonie rond zijn twaalfde jaar ernstig ziek wordt, zo erg dat hij ternauwernood overleeft, veranderen zijn ouders van gedachte. Nu hij niet meer goed bestand is tegen lichamelijke inspanning, wordt gedacht hem toch te laten studeren en wel Godgeleerdheid.

In Vlaardingen zelf is daarvoor geen goede opleiding, maar wel in het naburige Schiedam. In februari 1829 wordt hij daar ingeschreven in de Latijnse school, die onder leiding staat van rector dr. mr. G.C. Brillenburg. Deze is zeer tevreden met de ijverige en intelligente leerling Antonie, die ook nog extra vakken buiten deze school om doet. Zo leert hij Hebreeuws bij de predikant J. Overman.

Antonie haalt uitstekende cijfers in alle vakken. Hij maakt veel wandelingen om fysiek sterker te worden. Hij munt vooral uit in de vakken aardrijkskunde, wiskunde, Grieks en geschiedenis. In 1832 wordt hem een ereprijs uitgereikt *'wegens uitstekende vorderingen in de wiskunde'*.

Ook wordt hij geprezen om zijn *'dichterlijke navolgingen'* uit Homerus, Theocritus, Euripides en Sophocles. Antonie Niermeijer verlaat de Latijnse school na het uitspreken van zijn rede *De mythologica scandinavica*.

Studie in Leiden

Op 11 februari 1833 schrijft Antonie zich aan de universiteit van Leiden in voor de studie Godgeleerdheid. Hij onderscheidt zich hier veel minder dan op de Latijnse school. Teruggetrokken van nature, houdt hij zich nogal op de achtergrond. *"Hij behoorde"*, zo zegt een van zijn leermeesters - de hoogleraar godgeleerdheid Nicolaas Christiaan Kist (1793-1859) [ook op Groenesteeg begraven] - *"tot de zoodanigen, wier werkzaamheid, blijkbaar van wege hunnen aanleg tot iets groots bestemd, dreigde zich te zullen bepalen tot een hoogst beperkten kring"*. Maar Kist, en ook anderen, bemoeit zich niet met deze veelbelovende jongeman, die op zichzelf is aangewezen.

Rector dr. mr. G.C. Brillenburg

Naast bij Kist volgt Niermeijer ook colleges in de theologie bij Clarisse (1770-1846) en Van Hengel (1779-1871) [ook op Groenesteeg begraven]. Verder is hij geboeid door de colleges van de beroemde archeoloog Reuvens (1793-1835) [ook op Groenesteeg begraven] en van de linguïst Hamaker (1789-1835).

Niermeijer gaat in stilte zijn eigen gang, maar in 1835 komt hij toch in de schijnwerpers te staan. De theologische faculteit te Leiden heeft een prijsvraag onder alle Nederlandse studenten uitgeschreven over de voorchristelijk religies in ons land. Slechts twee studenten, waarvan één Antonie Niermeijer is, weten dit onderwerp naar voldoening van de opstellers te beantwoorden. Hij ontvangt hiervoor een 'vererend getuigschrift'.

Op 9 november 1836 wordt hij 'kandidaat' en op 4 oktober 1838 'proponent'¹ bij het Provinciaal Kerkbestuur van Zeeland. Ondanks zijn uitstekende studieresultaten, ligt Niermeijer niet goed 'in de markt': omdat hij lichamelijk niet sterk is en maatschappelijk weinig relaties heeft, valt de keus steeds op anderen. Noodgedwongen blijft hij verder studeren, niet alleen in de theologie maar ook in de klassieke schrijvers - van wie hij werk vertaalt - en in de wereld van de sagen en sprookjes. Zo leert hij het werk kennen van de gebroeders Grimm, maar blijft tegelijkertijd de exegetische ontwikkelingen volgen. Hij komt in mei 1840 tot een 115 pagina's tellende publicatie (*Verhandeling over het Booze wezen in het bijgeloof onzer natie. Eene bijdrage tot de kennis onzer voorvaderlijke mythologie*) met een visie buiten de geijkte theologie.

Predikant te 's Heer Arendskerke (1)

Tijdens de afronding van bovengenoemde publicatie wordt Antonie Niermeijer op 7 maart 1840 beroepen in de gemeente 's Heer Arendskerke. Op 5 juli wordt hij daar bevestigd door Johannes ab Utrecht Dresselhuis, met wie hij bevriend raakt en diverse artikelen zal schrijven. Deze gaan vooral over de geschriften van het Nieuwe Testament en over het vroegste Christendom.

In deze gemeente ontwikkelt Niermeijer zich verder. Hij werkt hard en wekt bewondering met zijn grote kennis van de Godgeleerdheid. Wel blijft hij in zichzelf gekeerd en terughoudend. De oogkwaal die hij heeft draagt ook niet bij tot een makkelijker omgaan met zijn omgeving. Niermeijer zoekt voor zijn oogkwaal hulp bij zijn ambtgenoot J.L.A. Kremer (1798-1867) uit Heeze (Noordbrabant), in wie hij alle vertrouwen heeft. Kremer, die bekwaam is in het behandelen van oogziekten en door velen wordt bezocht, slaagt erin om Niermeijer van zijn oogkwaal af te helpen. Antonie ontmoet bij zijn bezoeken aan Kremer Jantina Diddens, die voor een soortgelijke behandeling vanuit Oostfriesland naar hem is gekomen.

J. ab Utrecht Dresselhuis

¹ Een proponent is in de Protestantse Kerk in Nederland, de Doopsgezinde Broederschap en de Remonstrantse Broederschap een afgestudeerd theoloog die mag preken en beroepen kan worden door een gemeente. De proponent onderscheidt zich van de 'kandidaat', een student die wel mag preken, maar nog niet beroepbaar is.

Huwelijk en gezin

Jantina Diddens (1821-1894) is in het Duitse Bunde geboren [ook wel in het Oostfries Bonda genoemd], een dorp in de deelstaat Nedersaksen, net over de grens bij Nieuweschans. Op 17 augustus 1842 treedt Antonie met Jantina in het huwelijk in haar geboorteplaats.

In het Zeeuws Archief is in het boek *Akten van Overschrijvingen van Huwelijks Voltrekkingen in een Vreemd Land aangegaan* te vinden dat een ambtenaar van 's Heer Arenskerke heeft opgetekend dat hun huwelijk in Bunde op die datum heeft plaatsgevonden.

Antonie Niermeijer
1.
Jantina Diddens

Heden den Vierden van de maand July des Jaars Achtteen honderd drie & veertig is naar my Hofjes for Ambtenaar van den Burgerlyken Stand van des Gemeente 's Heerenskerke Provincie Zeeland ter Overschrijving aangeboden de Akte van een buiten dit Koninkryk naar alvorens op den Een en dertigsten July en Levensen Augustus des Vorigen Jaars binne dese Gemeente te zyde afgekondigt en zonder stering afgevoerd volbraken Heemelyk volgens de Vertaling uit het Hoogduitsch Woordelyk Volgende en inhoudende; -

Uit het Plaatselyk Kerkboek blykt, dat: -
Antonie Niermeijer, geboren te Vlaardinghen in de Provincie Zuidholland in het Koninkryk der Nederlanden, zoon van Hendrik Niermeijer koopman & Scheepsmidder en Petronella Tijger, echtelieden, terd voormelde plaatsse Woonagtig, Predikant te 's Heerenskerke, in de Provincie Zeeland, in het Koninkryk der Nederlanden, Seven en twentig jaren oud; en Jongvrouw Jantina Diddens, dochter van Dicks Siebels Diddens, Landman & Ida Klaasje Kok, echtelieden, geboren te Charlotten - Folders in te Bunde Woonachtig een en twentig (21) Jaar oud. In den jaer Een Duizend Acht honderd twee & veertig (1842) den Leventend en (17) Augustus hier te plaatsse Wettiglyk Vereenigd zyde.

Uit: Akten van Overschrijvingen van Huwelijks Voltrekkingen in een Vreemd Land

BONDA (in Oost-Vriesland) den 17 Augustus 1842.
Gehuwd :
ANTONIE NIERMEIJER,
Predikant te 's Heer-Arenskerke,
en
JANTINA DIDDENS.

Middelburgsche Courant (23 augustus 1842)

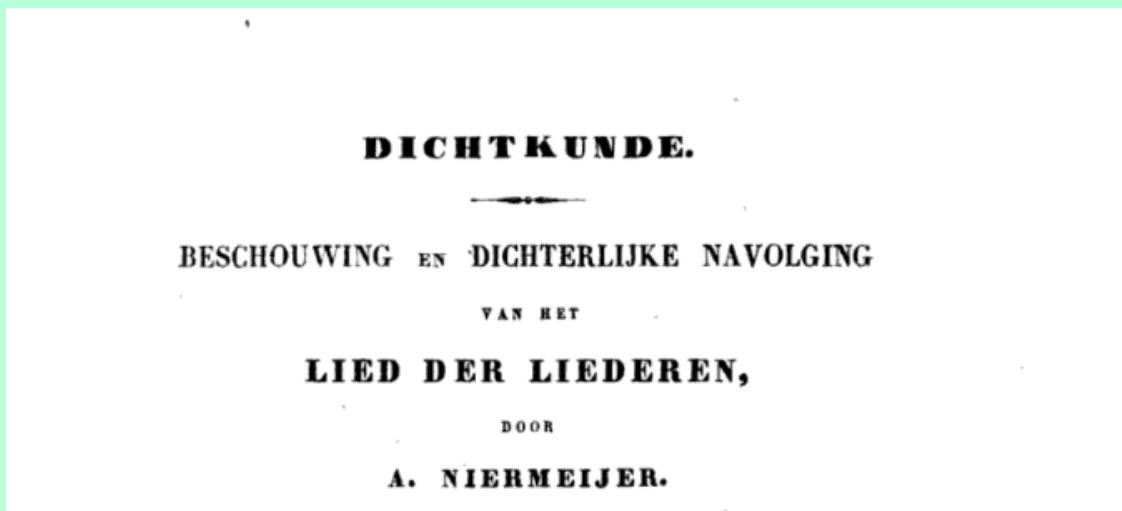
Het echtpaar krijgt zeven kinderen:

- Petronella, geboren op 29 september 1843;
- Diddo Siebels, geboren op 29 mei 1845;
- Ida Magdalena, geboren op 17 december 1846 (op negenjarige leeftijd overleden);
- Johan Hendrik, geboren op 6 maart 1849 (na anderhalf jaar overleden);
- Anton, geboren op 5 november 1850 (na twee jaar overleden);
- Johan Hendrik Anton, geboren op 30 december 1852;
- Jantina, geboren op 29 oktober 1854 (na veertien maanden overleden).

Predikant te 's Heer Arendskerke (2)

Na zijn genezing en door zijn huwelijk lijkt Niermeijer wel een ander mens geworden. Hij wordt socialer en is een geziene gast bij zijn ambtgenoten. Ook 'gewone mensen' horen hem graag zondags het Evangelie verkondigen.

Samen met anderen richt hij in Zuid-Beverland het theologische gezelschap *Philomathie* op en in Heinskenzand de vereniging *Bellamy*, waar wordt voorgedragen. Niermeijer draagt niet alleen voor, maar maakt ook zelf verzen, waarvan sommige in bundels verschijnen. Enkele titels zijn: *Polyxena's dood uit de Hecuba van Euripides*, *Electra's echtgenoot*, *Pruilerslied* en *Toen mijn zoontje gestorven was*. Zijn voor-naamste werk op dit gebied is zijn *Beschouwing en dichterlijke navolging van het lied der liederen*, uit 1842, een tachtig pagina's tellend stuk.

Naast zijn werk als predikant, wat hij trouw vervult, en het maken van verzen, doet Niermeijer ook onderzoek. Zo bestudeert hij naar aanleiding van een vraag van het Haagsch Genootschap 'de echtheid van Paulus brief aan de Efeziërs'. Zijn ingestuurde 'Verhandeling over den brief aan de Efeziërs' wordt in september 1846 'met goud' bekroond. In 1848 en 1849 krijgt deze Verhandeling nog 'Vervolgen'.

Niermeijer publiceert in de *Bijdragen tot bevordering der Bijbelse Uitlegkunde* en in de *Jaarboeken voor Wetenschappelijke Theologie*. Hij doet in 1850 opnieuw mee aan de beantwoording van een door het Haagsch Genootschap gestelde vraag, dit keer over de *Schriften, die aan Johannes worden toegekend*. Ook nu weer wordt zijn inzending met een gouden medaille bekroond. In datzelfde jaar 1850 wordt hij benoemd tot secretaris van de Zeeuwsche Predikanten Vereeniging.

Niet onvermeld mag blijven dat Niermeijer in de jaren 1850-1852 bijna in zijn eentje de jaargangen van het *Magazijn voor kritiek en exegetiek* vult. Zo verricht hij wetenschappelijk werk, waarin hij blijk geeft van veelzijdigheid, belesenheid en een scherp oordeel. Naast dit alles, vindt hij tijd om voor *De Gids* regelmatig artikelen te schrijven.

Lidmaatschappen en doctor honoris causa

In de loop der jaren worden de kwaliteiten van Niermeijer steeds bekender, wat hem enkele lidmaatschappen van gerenommeerde gezelschappen oplevert. Het Zeeuws Genootschap biedt hem in 1848 en de Maatschappij van de Nederlandsche Letterkunde in 1849 het lidmaatschap aan.

Op 14 oktober 1850 ontvangt Niermeijer van de Academische Senaat van Leiden een eredoctoraat. Later volgen nog het lidmaatschap van het Provinciaalsch Utrechtsch Genootschap (1853) en het Haagsch Genootschap tot verdediging van den Christelijken Godsdienst (1854).

Predikant te Wemeldingen

In 1852 wordt Niermeijer beroepen door de gemeente Wemeldingen. Na rijp beraad stemt hij hierin toe. Op 31 oktober is zijn afscheidspreek in 's Heer Arendskerke en op 7 november wordt hij in Wemeldingen bevestigd. Deze periode in Wemeldingen zal slechts een half jaar duren en een sombere tijd zijn.

Er openbaren zich opnieuw gezondheidsproblemen, waardoor hij een aantal weken niet kan preken. Daarnaast maakt hij, nadat hij in 1850 al zijn zoontje Johan Hendrik na anderhalf jaar heeft verloren, een paar bizarre dagen mee in de laatste week van 1852: op 29 december overlijdt zijn net twee jaar geworden zoontje Anton en één dag later wordt een volgende zoon geboren. Deze krijgt de voornamen van zijn overleden broers: Johan Hendrik Anton.

Hoogleraar in Leiden

Bij de theologische faculteit van de universiteit van Leiden is Niermeijer al opgevallen: men heeft hem niet voor niets een eredoctoraat verleend. Als de hoogleraar Johan Frederik van Oordt [ook op Groenesteeg begraven] op 11 december 1852 onverwacht overlijdt, wordt aan Niermeijer gevraagd hem op te volgen. Op 30 december 1852 [de dag van het overlijden van zoontje Anton!] wordt Antonie Niermeijer bij Koninklijk Besluit benoemd tot hoogleraar Godgeleerdheid met als onderwijstaak de Praktische Godgeleerdheid en de Uitlegging van het Nieuwe Testament. Hij zal zijn functie pas vijf maanden later aanvaarden.

Naast blijdschap over de benoeming heest er ook zorg vanwege zijn gezondheidsproblemen. Maar gelukkig knapt Niermeijer op. Op 1 mei 1853

*Johan Frederik van Oordt
(1794-1852)*

neemt hij afscheid in Wemeldinge en op 28 mei houdt hij in Leiden zijn oratie, getiteld *De theologiae practicae studio, futuro Evangelii ministro prorsus necessario*.

Niermeijer voelt zich in zijn nieuwe betrekking direct op zijn plaats. Hij geeft colleges over 'Bijbelse exegese' en 'Praktische theologie'. Daarnaast is hij Academiepredikant. In korte tijd wordt hij een zeer gewaardeerde collega en ook bij zijn studenten valt hij in de smaak.

Wel beseft Niermeijer dat hij weinig predikantenervaring heeft, eigenlijk maar in één gemeente ('s Heer Arendskerke), en dat hij zich hier verder in moet bekwamen.

Overlijden

Niermeijer geniet van zijn wetenschappelijk en godsdienstig werk, maar niet voor lang. Amper veertig jaar oud wordt hij geveld door een ziekte, die aanvankelijk niet al te ernstig lijkt, maar die hem toch noodlottig wordt. Op 10 april 1855 overlijdt hij rustig, omringd door zijn echtgenoot, moeder, broer en enkele ambtgenoten, waaronder leermeester en vriend Wessel Albertus van Hengel (1779-1871).

Heden overleed, in den ouderdom van ruim 40 jaren, mijn hartelijk geliefde Echtgenoot Dr. ANTONIE NIERMEYER, *Hoogleeraar in de Godgeleerdheid*, mij, uit een gelukkig Huwelijk, vijf Kinderen nalatende.
LEYDEN, 10 April 1855. Wed. A. NIERMEYER, geb. DIDDENS.

Leydse Courant 13 april 1855

Zes dagen later wordt hij op Groenesteeg ter aarde besteld in keldergraf 161, een familiegraf van Van Hengel, die er zelf zestien jaar later in wordt begraven.

In de Studentenalmanak van 1856 staat de volgende passage:

Een nog gevoeliger verlies leed de Hoogeschool door 't afsterven van den Hoogleeraar A. Niermeijer. Vóór weinige jaren werd hij door den academischen Senaat van Leiden honoris causa Doctor in de theologie bevorderd. Niet lang daarna werd hij tot Hoogleeraar alhier benoemd. In deze eervolle betrekking was hij nog geen twee jaren werkzaam geweest, toen de dood een einde maakte aan zijn nuttig leven. Veel vruchten had het reeds voor de wetenschap gedragen, maar nog meerdere beloofde het. Niermeijer's dood was een zware slag èn voor zijne familiebetrekkingen èn voor de Leidse Hoogeschool en de wetenschap der Godgeleerdheid. Veertien zijner leerlingen droegen zijn stoffelijk overschot naar de laatste rustplaats.

Keldergraf 161

De Hoogleeraar Kist hield eene rede bij 't graf, waarin hij regt liet wedervaren aan de verdiensten der overledene, en de Student H.W. Terpstra, Praeses der Theologische

faculteit, bragt hem de dankbare hulde zijner leerlingen. 't Studentencorps was bij 't graf vertegenwoordigd door eene commissie uit het Collegium, en nam den rouw van drie maanden aan.

Men wordt vriendelijk verzocht op geen **Portret** van wijlen den Hoogleeraar A. NIERMEYER in te teekenen dan op dat, waarvan latere aankondiging zal geschieden door
LEYDEN, 17 April 1855. H. W. TERPSTRA, *Theol. Stud.*

Leydse Courant 18 april 1855

Bronnen

A. J. van der Aa: *Antonie Niermeijer*, Biografisch Woordenboek der Nederlanden, deel 13, pp. 198-201.

O.J. de Jong: *Antonie Niermeyer*, Biografisch lexicon voor de geschiedenis van het Nederlands protestantisme, deel 6, 2006, pp. 206-207.

L. Kappert: *Antonie Niermeyer*, Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek, deel 5, pp. 372-373.

J. ab Utrecht Dresselhuis: *Levensberigt van Antonie Niermeijer*, Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse letterkunde, 1855, pp. 147-160.

Studenten-Almanak 1856, p. 118.

Archief:

Erfgoed Leiden en Omstreken

Kranten:

Leydse Courant: 13 en 18 april 1855

Websites:

www.erfgoedleiden.nl

www.wiewaswie.nl

Auteur

Lodewijk Kallenberg (februari 2022)